

Arben Murtezić i Davor Trlin*

Institucije za edukaciju sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini i Republici Srbiji: komparativna analiza

Sadržaj

1. Uvod

2. Stanje u BiH

2.1. Pravni okvir

2.2. Početna obuka

2.3. Stručno usavršavanje sudija i tužilaca

2.4. Evaluacija i efekti obuke

3. Pravosudna akademija Srbije

4. Zaključak

1. Uvod

U procesu transformacije pravosudnih sistema i njihovog prilagođavanja demokratskim standardima i standardima pravne države, u državama nastalim disolucijom bivše Jugoslavije, formirane su institucije koje u socijalističkom sistemu, zbog aplikacije sistema jedinstva državne vlasti, nisu postojali. To su u početku bile centri za obuku nosilaca pravosudnih funkcija. Kasnije su neke od tih institucija prerasle u pravosudne akademije. Generalno, pravosudne akademije se, prije svega, razlikuju od centara za obuku nosilaca pravosudnih funkcija po ulozi u izboru sudija i tužilaca. Kod pravosudnih akademija, uspješno okončanje početne obuke daje pravo polazniku akademije da bude imenovan na poziciju u pravosuđu, a stvara obavezu regulatoru pravosudnog sistema da na pravosudnu funkciju imenuje osobu koja ju je okončala. Centri za obuku nosilaca pravosudnih funkcija, iako u svom funkcionisanju, imaju početnu obuku, nemaju inicijalni edukativni proces koji bi imao takav ishod. Kao rezultat toga, za centre za edukaciju je karakterističan veći fokus na stalnoj, odnosno kontinuiranoj obuci, dok su akademije najvećim dijelom posvećene početnim obukama. U poglavljima koja slijede dati ćemo prikaz pozitivno-pravnih rješenja u oba Centra za edukaciju sudija i (javnih) tužilaca u BiH, uz napomenu da su većina normativnih rješenja i praksi iste ili slične u oba entitetska centra. Nakon toga, komparativno će bit predstavljen pravni i institucionalni okvir u Republici Srbiji, sve s ciljem da se otvori diskusija o potrebi uvođenja Pravosudne akademije ili Pravosudnih akademija i u BiH. Zbog brojnih sličnosti, a prije svega pravne tradicije, te korjenite pravosudne reforme i aspiracija

* Autori su doktor znanosti, direktor CEST FBiH i predavač na Američkom Univerzitetu u BiH (Murtezić) i doktor pravnih znanosti, stručni savjetnik u CEST FBiH i predavač na Internacionalnom Burch Univerzitetu u Sarajevu (Trlin).

ka Evropskoj uniji, iskustvo iz Republike Srbije može dati brojne odgovore. Ovakve i slične rasprave su važne, budući da se međunarodni standardi edukacije nosilaca pravosudnih funkcija, zbog relativne novosti ovakvog vida usavršavanja pravnih profesionalaca, još uvijek nisu formirali¹.

2. Stanje u BiH

2.1. Pravni okvir

U okviru implementacije post-konfliktne reforme pravosuđa 2003. godine su formirani entitetski centri za edukaciju sudija i tužilaca. Za ovo je najzaslužnija međunarodna zajednica, budući da je Visoki predstavnik donio odluke, čiji su sastavni dio bili i Zakon o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH² i zakoni o entitetskim centrima za edukaciju sudija i tužilaca³. Zakoni su dobili svoju ustavnu verifikaciju u nadležnim zakonodavnim predstavničkim tijelima. Ovim pravnim aktima su obavljanje početne obuke i stručnog usavršavanja dodijeljeni centrima za edukaciju sudija i tužilaca. Prema Zakonu o VSTV BiH, VSTV BiH određuje početnu obuku za osobe koje su izabrane za sudije ili tužioce i nadzire ostvarivanje takve obuke⁴. Odredbe zakona o centrima za edukaciju sudija i tužilaca nisu ovako precizne, jer regulišu da centri organiziraju, prema uputstvima i pod nadzorom VSTV BiH, nastavu za početnu obuku osoba koje se namjeravaju baviti profesijom sudije ili tužioca⁵, što je širok pojam. Pravni okvir za početnu obuku čine i entitetski zakoni o sudovima⁶. Pravosudna komisija Brčko distrikta BiH je nadležna da osigura stručno usavršavanje sudija, tužilaca, pravobranilaca, advokata Kancelarije i stručnih saradnika u pravosuđu i Tužilaštvu Brčko distrikta BiH⁷. Edukacija nosilaca pravosudnih funkcija u Brčko distriktu BiH se odvija u saradnji sa entitetskim centrima za edukaciju sudija i tužilaca, na osnovu Sporazuma o saradnji potpisanog 26. decembra 2005. godine.

2.2. Početna obuka

Trenutno se u okviru Centara za edukaciju sudija i tužilaca, početna obuka odvija u nekoliko vidova. „Najstariji“ je modularni sistem početne obuke. Odvija se od 2009. godine. Tužilački i sudijski stručni saradnici i savjetnici pohađaju četiri modula svake godine, a nakon uspješnog okončanja dobijaju uvjerenje. Ovaj program obuhvata većinom seminare iz procesnog prava (građanskog, krivičnog, izvršnog, vanparničnog i upravnog), te organizacije pravosuđa i etike, Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i alternativnog rješavanja sporova. Materijalno pravo nije zastupljeno u ovoj početnoj obuci. Nakon provedenog modularnog sistema početne obuke, ne postoji obaveza VSTV BiH da imenuje saradnika/savjetnika koji je uspješno okončao obuku na funkciju. Ovi saradnici/savjetnici dalje,

¹ D. Trlin, Da li je Bosni i Hercegovini potrebna Pravosudna akademija?, *Iustitia*, 3/2018, s. (47 i dalje) 47.

² Zakon o VSTV BiH, *Sl. gl. BiH* 25/04, 93/05, 15/08 i 48/07.

³ Zakon o CEST FBiH, *Sl. nov. FBiH* 24/02, 40/02, 59/02 i 21/03 i Zakon o CEST RS, *Sl. gl. RS* 34/02, 49/02, 77/02 i 30/07.

⁴ Čl. 17 t. 9 Zakona o VSTV BiH (bilj. 2).

⁵ Čl. 3, 8 i 17 Zakona o CEST FBiH (bilj. 3) i Zakona o CEST RS (bilj. 3).

⁶ Zakon o sudovima RS *Sl. gl. RS* 114/04, 109/05, 37/06, 17/08, 119/08, 58/09 i 116/09 i Zakon o sudovima FBiH, *Sl. nov. FBiH* 38/05, 22/06, 63/10 i 72/10.

⁷ Čl. 14 st. 1 t. b Zakona o Pravosudnoj komisiji BDBiH, *Sl. gl. BD BiH* 19/07.

ukoliko ima prostora, mogu pohađati obuke namijenje sudijama i tužiocima, ako je seminar prilagođen poslu kojeg obavljaju.

Od 2018. godine se provodi početna obuka za novoimenovane sudije i tužioce, a to su oni do jedne godine radnog iskustva u pravosuđu. Oni su obavezni da pohađaju minimum od osam dana u okviru godine dana počev od dana imenovanja. Sudije i tužioci zajednički pohađaju nekoliko seminara (etika i integritet, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i Pravo Evropske unije), a kasnije se organizuju obuke posebno za sudije (priprema za suđenje i rukovođenje raspravom, donošenje odluke i tehnike izrade presude) i posebno za tužioce (zakonitost dokaza, sprovođenje istrage i zajednički istražni timovi, izrada tužilačkih akata i vještine zastupanja optužnice).

Treći vid početne obuke je obuka za pripravnike, gdje CEST-ovi imaju nekoliko seminara koji služe kao dopuna internoj edukaciji sudijskih pripravnika i sudijskih pripravnika-volontera, te za pomaganje njihovoj pripremi pravosudnog ispita, a odnose se na etiku i integritet i izabrane teme iz građanske oblasti i izabrane teme iz krivične oblasti. Za ovaj vid obuke nema pravnog osnova u zakonima o centrima za edukaciju sudija i tužilaca, već u entitetskim zakonima o sudovima. Istina, zakon propisuje da centri izrađuju program edukacije pripravnika, ali nije precizirano ko ga implementira⁸.

2.3. Stručno usavršavanje sudija i tužilaca

U BiH su, prema posljednjim ažuriranim podacima VSTV-a BiH⁹, popunjena 932 mjesta sudija u BiH, te popunjenih 320 mjesta tužilaca. Tzv. „kontinuirana“ obuka sudija i tužilaca se odvija u vidu seminara, radionica, okruglih stolova, konferencija i savjetovanja. Seminari mogu biti početni i napredni, gdje dominira *ex chatedra* metod. Radionice su oblik usavršavanja koje uvijek završavaju sa studijom slučaja. Okrugli stolovi su mjesto razmjene pitanja, odgovora, mišljenja, stavova, argumenata i ideja i prilagođeni su za dugogodišnje sudije i tužioce. Konferencije imaju u svom dnevnom redu nekoliko tema i izlagača, a od savjetovanja se razlikuju po tome što su savjetovanja masovnija i za ciljnu grupu učesnika i edukatora imaju i druge pravne profesionalce (advokate, notare, pravobranioce, policiju itd).

Karijerne sudije i tužioci, za razliku od novoimenovanih, su obavezni da imaju minimum od tri dana obuke svake godine. Centri svake godine, na osnovu iskazanih potreba pravosudne zajednice, te prijedloga međunarodne zajednice, kreiraju programe stručnih usavršavanja. Nastoji se da se zastupe sve oblasti prava, ali i da programi budu aktuelni, sa temama koje su zaista odraz interesa pravosudne zajednice. Ujedno se uvode višegodišnje obuke, te sve šira specijalizacija.

2.4. Evaluacija i efekti obuke

U evropskom pravosuđu, obuka je postala dio profesionalnog života. Cjeloživotno učenje cilj je kojem se teži unutar Evropske unije. Edukacija uključuje elektroničke kurseve i učioničke obuke

⁸ Čl. 52 Zakona o sudovima RS (bilj. 6) i čl. 45 Zakona o sudovima FBiH (bilj. 6).

⁹ Dokument VSTV-a BiH „Popunjenost osoblja u pravosudnim institucijama“, koji je šef Odjela za pravosudnu upravu dostavio CEST-u FBiH putem e-maila, 20. 03. 2020.

koje vodi edukator. Obuka je specifičnija od obrazovanja, a njene ciljeve je lakše odrediti. Obuka kao takva mora da sadrži sljedeće elemente:

- proces procjene potreba za obukom,
- utvrđivanje cilja obuke,
- planiranje programa obuke,
- razmatranje i izbor mogućih resursa i metoda,
- realizaciju obuke i
- procjena i analiza rezultata treninga.

Obrazovanje odraslih je vrlo složen proces i zahtijeva kvalitativnu realizaciju svake faze. To mora biti investicija, a ne trošak. Procjenom treninga, centri za edukaciju sudija i tužilaca trebaju da vide jesu li znanja, vještine i tehnike primijenjene na radnom mjestu, kao i da li je sud/tužiteljstvo dugoročno postiglo pozitivne rezultate. Za Centre ovo znači način da treba postići saznanje je li obuka investicija ili trošak.

Kada je u pitanju mjerenje efikasnosti obuke, centri za edukaciju sudija i tužilaca imaju nekoliko instrumenata:

1. obrasci za evaluaciju, koje anonimno ispunjavaju učesnici,
2. centri su u saradnji s nekim međunarodnim organizacijama počeli dugoročno vršiti evaluaciju 6 mjeseci nakon obuke (s OPDAT-om, programom Ministarstva pravosuđa SAD),
3. test napravljen neposredno prije i odmah nakon obuke, ponekad izrađen s opremom koju je donirala Ambasada SAD-a u BiH,
4. mjerenje uticaja obuke u praksi, vezano za broj ispravnih pravnih i drugih akata (naprimjer, nakon nekoliko obuka iz oblasti međunarodne pravne pomoći, edukator iz Ministarstva pravde BiH je primijetio da je smanjen broj pogrešnih zahtjeva za međunarodnu pravnu pomoć; također je edukatorica s Vrhovnog suda FBiH primijetila da je broj pogrešnih aktivnosti manji nakon što je objasnila šta je u tim aktivnostima pogrešno),
5. analizirati sudsku i tužilačku praksu, npr. analiza koju su napravili profesorica sa Pravnog fakulteta u Sarajevu i jedan od stručnjaka za obrazovanje u Centru za edukaciju sudija i tužilaca, pokazala je da je od početka projekta „Jufrex“ Vijeća Evrope (2017), bilo više optužnica i presuda kojima se optuženi oglašava krivim nego prije projekta.

Ovdje možemo istaći i rezultate istraživanja koje je nastavnik na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, Samir Forić obavio, ispitujući mišljenja nosilaca pravosudnih funkcija. Centar za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH mu je omogućio da izvrši elektronsko istraživanje, te intervju sa nekoliko članova VSTV-a BiH. Uz to je ispitao i mišljenja drugih pravnih profesionalaca. Istraživanje je pokazalo da su entitetski centri za edukaciju sudija i tužilaca zabilježili najmanji broj ispitanika koji su iskazali nepovjerenje u odnosu na druge profesionalne organizacije i institucije (advokatske komore, udruženja sudija i tužilaca, te VSTV BiH). Iz

istraživanja se može zaključiti da domaći pravnici imaju relativno najviše povjerenja u entitetske centre, posebno Centar za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH¹⁰.

To znači da centri za edukaciju sudija i tužilaca mogu ocijeniti rezultate treninga na više načina. To su prvenstveno značajne promjene u ishodima učenja - količina naučenih informacija, o čemu svjedoče poboljšani radni procesi. Poboljšanje količine i kvaliteta pravosudnih/tužilačkih akata, ali ponekad, i veći nivo motivacije može biti potpora ishodima obuke. Postoje, također, instrumenti za procjenu pravosudne obuke u sudovima/tužilaštvima, od strane glavnih tužilaca i predsjednika sudova. Ova vrsta procjene osnovna je, primarna je u postkonfliktnim društvima. S druge strane, odsustvo vanjskih evaluatora može biti ograničenje za objektivno vrednovanje ili čak prikupljanje podataka.

Prema Mišljenju broj 4 Konsultativnog vijeća Evropskih sudija¹¹, kvalitet rezultata polaznika obuke ipak treba ocjenjivati, ukoliko je takvo ocjenjivanje neophodno zbog činjenice da u nekim sistemima početna obuka predstavlja jednu fazu procesa zapošljavanja. To u BiH nije slučaj, pa se izvodi samo evaluacija obuke od strane učesnika, a u početnoj obuci za novoimenovane sudije/tužioce se koriste „ulazni“ i „izlazni“ testovi, neposredno prije i neposredno nakon obuke (isti kviz znanja se predoči učesnicima).

3. Pravosudna akademija Srbije

Za analizu stanja i prijedloge eventualnih promjena u oblasti edukacije sudija, odnosno rada Centara za edukaciju u Bosni i Hercegovini, ne postoji institucija pogodnija za komparaciju nego što je to Pravosudna akademija Republike Srbije (Akademija). Naime, Akademija je također nastala kao dio sveobuhvatne pravosudne reforme koja je uključivala reizbor sudija, promjene u organizaciji sudova i tužilaštava i nove, prije svega, procesne zakone. Pored toga, Republika Srbija i Bosna i Hercegovina imaju aspiracije da postanu članice Evropske unije, a ne treba trošiti prostor i vrijeme na ponovno naglašavanje da su pitanja koja se odnose na pravosuđe i vladavinu prava generalno, vjerovatno i najvažnija u kontekstu evropskih integracija.

Preteča Pravosudne akademije bio je Pravosudni centar za obuku i stručno usavršavanje sudija i tužilaca (Pravosudni centar) koji su Ministarstva pravde i Društva sudija Srbije osnovali još u decembru 2001. godine. Stupanjem na snagu Zakona o Pravosudnoj akademiji Republike Srbije, krajem 2009. godine¹², Pravosudna akademija je kao institucija sa daleko većim značajem i važnošću preuzela ulogu Pravosudnog centra. Važnost Pravosudne akademije se prije svega očitovala u kasnije mnogo spominjanom članu 40 Zakona, koji je u osnovnom tekstu predviđao da su oni koji završe obuku dužni da konkurišu na poziciju u pravosuđu, dok su sa druge strane Visoki savet sudstva i Državno veće tužilaca bili dužni da predlože kandidata koji je završio početnu obuku u Akademiji. Tek u slučaju da među prijavljenim kandidatima nema onih sa završenom Akademijom, Visoki savet sudstva i Državno veće tužilaca su mogli da izaberu druge kandidate.

¹⁰ S. Forić, *Strategije profesionalizacije u procesu institucionalizacije prava u Bosni i Hercegovini nakon Daytonskog mirovnog sporazuma* (neobjavljena doktorska disertacija), Sarajevo 2019, s. (378 i dalje) 380.

¹¹ CCJE (2003) Op. No.4. – Mišljenje No. 4 Konsultativnog vijeća Evropskih sudija (CCJE) upućenom Komitetu Ministara Savjeta Evrope o odgovarajućoj inicijalnoj i naknadnoj obuci za sudije na nacionalnom i evropskom nivou, https://pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=22125, očitanje: 23. 03. 2020.

¹² Zakon o Pravosudnoj akademiji, *Sl. gl. RS* 104/09.

Akademija je počela sa radom 01. januara 2010. godine, ali je tek 2015. godine od Visokog saveta sudstva i Državnog veća tužilaca dobila odobrenje za program početne obuke. Ustavni sud Republike Srbije je ukinuo apsolutnu prednost korisnicima početne obuke¹³, kakva je postojala na osnovu Zakona o sudijama¹⁴ i Zakona o javnom tužilaštvu¹⁵, ali i Zakona o Pravosudnoj akademiji. Ustavni sud je ukinuo odredbe navedenih propisa i proglasio ih neustavnim.

Koliki je akcenat na početnu obuku se vidi i letimičnim pregledom zakona, u kojem je petnaest članova posvećeno početnoj obuci¹⁶. Detaljno su uređena pitanja javnog konkursa, prijemnog i završnog ispita, komisija i ocjenjivanja. S druge strane, stalnoj obuci je posvećeno svega pet vrlo uopštenih članova¹⁷. Kao što se i moglo očekivati sa takvim velikim nadležnostima ova institucija je dospjela u žižu interesovanja, prije svega, stručne javnosti. Tako je Društvo sudija Srbije u svojim Komentarima Radnog teksta amandmana na Ustav RS, istaklo da će se za nekoliko godina pokrenuti problem statusa „ovlašćenih institucija za obuku u pravosuđu“ i mogućeg političkog uticaja na njih¹⁸.

Ne osporavajući pravo i obavezu strukovnih udruženja da štite nezavisnost pravosuđa i upozoravaju na mogućnosti da ta nezavisnost bude ugrožena, moramo konstatovati da je *de lege lata*, osim što je propisano da će nadzor nad zakonitošću rada Akademije vršiti ministarstvo nadležno za pravosuđe, upravljanje Pravosudnom akademijom zaista u rukama predstavnika pravosuđa. Naime, u Upravnom odboru kao organu upravljanja koji se sastoji od devet članova apsolutnu većinu čine predstavnici pravosuđa izabrani od strane Visokog saveta sudstva (četiri člana) i Državnog veća tužilaca (dva člana)¹⁹. Pored toga i profesionalna udruženja imaju važnu ulogu predlažući polovinu od ovog broja. Konačno, izvršna vlast bira svega tri člana Upravnog odbora²⁰. Dalje, predstavnici pravosuđa dominiraju i u Programskom savetu Akademije, tijelu koje institucije u BiH ne poznaju, a koje upravlja najvažnijim procesima kroz koje se ostvaruju naznačajnije nadležnosti Akademije²¹. Programski savjet, između ostalog, utvrđuje prijedlog programa početnog i prijemnog ispita, imenuje članove stalnih komisija, imenuje predavače i predlaže mentore. Na kraju, direktora Akademije imenuje Upravni odbor samostalno, bez uticaja drugih organa vlasti²².

Akademija se bavi organizovanjem početne i stalne obuke sudija²³, javnih tužilaca i zamjenika javnih tužilaca²⁴, obukom sudijskih i tužilačkih pomoćnika i pripravnika, kao i obukom sudskog

¹³ Ustavni sud RS, odluka IUz – 497/2011 od 06. 02. 2014.

¹⁴ Zakon o sudijama, *Sl. gl. RS* 116/08, 58/09 – odluka US, 104/09, 101/10, 8/12 – odluka US, 121/12, 124/12 – odluka US, 101/13, 111/14 – odluka US, 117/14, 40/15, 63/15 – odluka US, 106/15, 63/16 – odluka US i 47/17.

¹⁵ Zakon o javnom tužilaštvu, *Sl. gl. RS* 116/08, 104/09, 101/10, 78/11 – dr. zakon, 101/11, 38/12 – odluka US, 121/12, 101/13, 111/14 – odluka US, 117/14, 106/15, 63/16 – odluka US.

¹⁶ Čl. 25-40 Zakona o Pravosudnoj akademiji (bilj. 12).

¹⁷ *Ibid.* čl. 41-46.

¹⁸ A. Stevanović, *Pravosudna akademija Srbije: velika očekivanja na nejakim plećima*, FCJP, s. 4, http://fcjp.ba/analize/Ana_Stevanovic3_Pravosudna_akademija_u_Republici_Srbiji_velika_cekivanja_na_nejakim_plecima.pdf, očitavanje: 23. 03. 2020.

¹⁹ Čl. 7 st. 1 i 2 Zakona o Pravosudnoj akademiji (bilj. 12).

²⁰ *Ibid.*

²¹ *Ibid.*

²² *Ibid.* čl. 9 st. 1 t. 3

²³ Srbija ima veći broj sudija nego BiH. U zvaničnim statistikama može se naći podatak da je na dan 31. 12. 2019. bilo popunjenih 2.703 mjesta sudija. Usp. Statistika o radu sudova opšte nadležnosti u Republici Srbiji za period 01.

i tužilačkog osoblja. Analizom održanih²⁵, ali i planiranih seminara Akademije²⁶, može se uočiti da, u pogledu tema, one su gotovo identične temama obuka koje Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH organizuje u okviru godišnje obuke. Tako npr. u oblasti krivičnog prava akcenat je na organizovanju seminara o sljedećim temama: „Trgovina ljudima – osnovni pojmovi“, „Finansijska istraga“, „Primjena instituta posebno osjetljivog svjedok“. Također, održane su obuke o temama: „Nasilje u porodici - krivičnopravni aspekti“, „Maloletnici kao učinioci krivičnih dela i maloletna lica kao oštećena krivičnim delom“ te „Krivična dela sa elementima korupcije i oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog dela“. U oblasti ljudskih prava organizuju se zajedničke obuke za predstavnike sudova, tužilaštava, MUP-a i nevladinih organizacija o temama: „Trgovina ljudima“; „Zakon o zabrani diskriminacije – odnos sa Zakonom o radu (pregled i analiza sudske prakse ESLJP, Ustavnog suda, Vrhovnog kasacionog suda)“ i drugi.

Specifičnost Pravosudne akademije Srbije je i postojanje Odjeljenja za obuku posebnih znanja i vještina u okviru stalne obuke, kao i Odjeljenja za obuku mentora i predavača na programu početne obuke. Institucije za edukaciju sudija i (javnih) tužilaca nemaju ovakve organizacione oblike u svojoj strukturi. Centar u Federaciji BiH ima odjeljenje za Programske i edukativne aktivnosti, dok Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca RS ima Odjeljenje za početnu obuku i Odjeljenje za stručno usavršavanje. Kao i centri za edukaciju sudija i (javnih) tužilaca i Pravosudna akademija Srbije se nalazi u procesu transformacije, „koja podrazumeva jačanje njenih ljudskih i kapaciteta u pogledu programa i opreme, a po čijem bi okončanju predstavljala jedan od najznačajnijih stubova pravosudnog sistema“²⁷.

Jedna od apsolutnih prednosti zakonskog okvira u kojem djeluje Pravosudna akademija, jesu izričite odredbe koje propisuju mogućnost, ali i obavezu Pravosudne akademije da uspostavi program obuke za sudske i tužilačko osoblje. Naime, iako su entitetski centri, posljednjih godina ponudili nekoliko obuka za ovu kategoriju, bilo bi dobro da se ta obaveza normira i u Bosni i Hercegovini, te tako ne zavisi samo od rukovodstva Centara. Ovo imajući u vidu sve veću važnost ovog osoblja, te specifičnosti njihovih poslova zbog kojih često uobičajeni programi za državne službenike i namještenike nisu adekvatni.

Pored toga, primjetno je da Pravosudna akademija gotovo od svog osnivanja ima usku saradnju sa udruženjima i institucijama koje, u najužem smislu riječi, nisu dio pravosuđa i normativni okvir ih ne prepoznaje. Tako je, primjera radi, potpisan sporazum o saradnji sa Javnobeležničkom komorom, a brojne su i zajedničke edukativne aktivnosti sa policijom. Ovo je

---

01. – 31. 12. 2019, <https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/STATISTIKA%20-%20OPSTA%20NADLEZNOST%202019.pdf>, očitavanje: 23. 03. 2020.

²⁴ Precizan broj popunjenih mjesta tužilaca u Srbiji nemamo. Najnovije informacije koje se mogu pronaći na internetu su sa portala Državnog veća tužilaca. Usp. Spisak nosilaca javnih tužilačkih funkcija, <http://www.dvt.jt.rs/spisak-nosilaca-javnih-tuzilackih-funkcija/>, očitavanje: 23. 03. 2020.

²⁵ Godišnji izvještaj o realizovanim aktivnostima Pravosudne akademije Republike Srbije u 2018, <https://pars.rs/images/dokumenta/2019-godina/godisnji-izvestaj-2019/godisnji-izvestaj-pa-za-2018-09-04-19.pdf>, očitavanje: 23. 03. 2020.

²⁶ Godišnja analiza procena potreba za obukom korisnika programa Pravosudne akademije – Rezultati i preporuke, <https://pars.rs/images/dokumenta/2019-godina/godisnji-izvestaj-2019/godisnja-analiza-procena-potreba-za-obukom-korisnika-programa-pravosudne-akademije-02-2019.pdf>, očitavanje: 23. 03. 2020.

²⁷ M. Debeljački, Uloga Pravosudne akademije u izboru sudija i javnih tužilaca u državama u okruženju, *Analiza Pravnog fakulteta u Beogradu*, 2/2015, s. (209 i dalje) 210.

posljednjih godina, karakteristično i za Centre u BiH. Tako su recimo potpisani sporazumi sa Policijskim akademijama na svim nivoima, uspostavljena saradnja sa Advokatskim komorama i u FBiH i u RS itd. Međutim, i ovdje bi trebalo razmisliti da se kroz zakonske izmjene uspostavi obaveza saradnje sa institucijama, organima i udruženjima koja su od važnosti za pravosuđe i uopšteno za vladavinu prava. Naime, postojeći zakonski okviri ne nameću takvu obavezu, već čak dopuštaju i da se uskim tumačenjem, dođe do zaključka navedene aktivnosti nisu ni dozvoljene.

4. Zaključak

Iz ovog kratkog, uporednog prikaza nadležnosti, vrsta obuke i organizacije institucija za obuku pravosudnih kadrova u BiH i Srbiji, možemo zaključiti da su razlike koje postoje između sistema u Bosni i Hercegovini i Republici Srbiji tipične za ova dva sistema: centara i akademija, a koje smo kratko spomenuli i u uvodu.

Dakle, za razliku od BiH, u Srbiji je početna obuka faza u procesu imenovanja na pravosudne funkcije. S druge strane, u početnoj obuci u BiH mogu učestvovati samo oni pravni profesionalci koji su već dio pravosudnog sistema. Iz evolucije Pravosudne akademije Srbije možemo vidjeti da rastom uticaja institucija za edukaciju u procesu imenovanja, njihov značaj u pravosudnom sistemu proporcionalno raste. Razumljivo, proširenje nadležnosti je dovelo do različitih polemika, pa i sudskih postupaka. Iako smo naglasili da međunarodni standardi ne postoje, odnosno da relevantni dokumenti ne preferiraju jedan ili drugi sistem nepobitno je da je zadnjih godina broj akademija porastao, a da se pobornici formalne početne obuke javljaju čak i u Sjedinjenim Američkim Državama. Stoga je sasvim razumljivo da se ova mogućnost ozbiljno razmotri i u Bosni i Hercegovini. Međutim, opisano iskustvo iz Srbije nam ukazuje o kako značajnoj sistemskoj izmjeni se radi, te o nizu različitih faktora o kojima treba voditi računa u raspravi o ovoj materiji. Pored toga, kao i uvijek kada se radi o Bosni i Hercegovini, treba imati na umu složenost ustavnog uređenja, a i pravosudnog sistema.

Summary

Institutions for Education of Judges and Prosecutors in Bosnia and Herzegovina and Republic of Serbia: comparative analysis

The aim of this analysis is to provide an overview of specific segments of education of judicial officials in BiH and to compare them with Serbia, which has a Judicial Academy, in order to raise, in the scientific and professional public, the question of the possible need for the existence of a judicial academy in BiH, i.e. the transformation of Judicial and Prosecutorial Training Centers in BiH into judicial academies or one Judicial Academy.